

Rechts: Deze fantasiegrot in de tuin van het Trappistenklooster Maria Toevlucht te Zundert is bewaard gebleven. Foto uit circa 1914.

Religieuze monumentjes

LOURDESGROTTEN in Noord-Brabant

Ze is een bekende verschijning, Onze Lieve Vrouw van Lourdes in wit gewaad en sluier met een blauwe sjerp. Minder bekend is dat er, naast openbare wegkapellen, wegkruisen en Heilig Hartbeelden, talloze Lourdesgrotten met Mariabeeld tot de Brabantse kleine religieuze monumenten worden gerekend. Het bouwen van dergelijke kopieën was ooit een rage.

Tekst: Emy Thorissen. Historisch beeld: Brabant-Collectie | Tilburg University. Fotografen: Fa. A.M. Bruglemans, Jan Bijnen, Rees Diepen, Martien Coppens, e.a.

Vanwege de wonderen die zich in Lourdes voltrokken,

In 2018 wordt in Lourdes het 160-jarig jubileum van de verschijningen van Maria gevierd. In 1858 zou in een grot in Massabielle nabij het Zuid-Franse Lourdes de Heilige Maagd Maria achttien keer verschenen zijn aan het boerenmeisje Bernadette Soubirous, dat op aanwijzing van de verschijning een bron opende. Bernadette vertelde dat de vrouw haar vroeg bij de grot een kerk te bouwen en processies te houden naar die plaats waar men de rozenkrans moest bidden. Er ontspringt inderdaad een bron, waaruit nog altijd water stroomt. In 1867 werd op de rots een basiliek gebouwd en in een spleet werd een Mariabeeld geplaatst. Lourdes groeide uit tot het drukst bezochte bedevaartsoord van Europa. Vanwege de wonderen die zich in Lourdes voltrokken, werd de drang tot nabootsing groot. Nadat de paus zelf een replica van de Lourdesgrot in de tuin van het Vaticaan had laten bouwen, verrezen over de hele wereld Lourdesgrotten en Lourdeskerken. De oudste Lourdesgrot in Noord-Brabant, in Oerle, stamt uit 1878.

Net als de tuinkabouter

Op talloze plaatsen in Noord-Brabant schoten Lourdesgrotten als paddenstoelen uit de grond. Het werd

Boven: De oude Mariagrot uit 1885 in Processiepark St. Willebrord is afgebroken, omdat er inferieure materialen toegepast waren. Vlakbij is in 1926 een waarheidsgetrouwe weergave van de Grot van Lourdes gebouwd. Foto uit de jaren 60. Rechts onder: Porseleinen Onze Lieve Vrouw van Lourdes (uit privécollectie).

een rage, die tot een wildgroei aan Lourdesgrotten leidde, een beetje vergelijkbaar met de opmars van de tuinkabouters. Voor de mensen die de lange reis naar Frankrijk niet konden maken, was deze *petit pelgrimage* een uitkomst. De Lourdes-devotie kent in Noord-Brabant diverse opelevingen. Allereerst de periode 1875-1900. In die tijd kregen de verschijningen van Maria aan Bernadette bekendheid en werden de eerste bedevaarten naar Lourdes georganiseerd. Vervolgens in de jaren 20 en 30, met als hoogtepunt de heiligverklaring van Bernadette in 1933. Ten slotte was de Lourdes-

werd de drang tot nabootsing groot

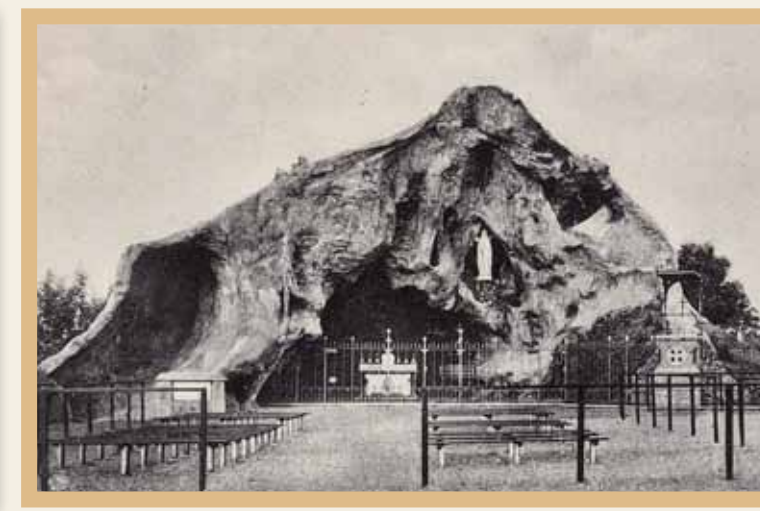
Deze foto: Rector Servatius Coppens van het Sint-Elisabethgesticht bij de Lourdesgrot en waterput in de kloostertuin van Zusters Penitenten in Reek. Foto uit 1940. Onder: In 1887 werd een Lourdesgrot in de tuin van het jongenspensionaat Sint-Corneliusgesticht te Reusel geplaatst. Foto uit 1911.

Devotie

Op talloze plaatsen in Noord-Brabant schoten Lourdes

Tuin-Sint-Cornelius-gesticht-Fraters-Reusel bij de Grot.

grotten als paddenstoelen uit de grond

devotie ook populair in de jaren 50 van de vorige eeuw. En ook nu bewijzen verscheidene restauratie- en herbouwprojecten dat de grotten voor velen nog betekenisvol zijn.

Met of zonder ex-voto's

De Lourdesgrot kent diverse vormen en is opgetrokken uit verschillende materialen. Hij is in meer of mindere mate een kopie van de bestaande grot te Lourdes, soms met een ingemetseld stuk echte steen uit deze grot. In de rotsspleet staat een beeld van de Heilige Maagd, gehuld in een wit gewaad met lichtblauwe sjerp om haar middel, naar de beschrijving die Bernadette gaf van de verschijning. Aan de voet van de grot is vaak een knielende en biddende Bernadette geplaatst. Vaak is er ook een bron, of een nis voor krukken en protheses achtergelaten na genezingen. In de holte onder de grot bevinden zich meestal een altaar en kaarsenstandaards, al dan niet voorzien van talloze opgehangen ex-voto's. Een ex-voto is een voorwerp geplaatst bij een altaar of een heiligenbeeld als smeekbede en/of dank aan God of een heilige voor een te verkrijgen dan wel verkregen gunst. Het kan van alles zijn, denk ook aan een genezen kreupelle die zijn krukken offert.

Linksboven: In de tuin van Instituut De Ruwenberg, Sint-Michielsgestel. Foto uit 1918. Rechtsboven: Waarheidsgetrouwe weergave in het processiepark in Mariahout. Ingestort in 1960, herbouwd in 1990. Foto uit 1946. Links-onder: In 1878 geplaatst in de tuin van meisjespensionaat Onze-Lieve-Vrouwe van Lourdes in Oerle. Foto uit 1919. Rechtsonder: Gebouwd met zwerfkeien uit Landgoed De Utrecht. Foto uit de jaren 50. Rechts: In de tuin van retraitehuis congregatie Missiezusters, Uden. Foto uit 1928.

Met liefde en vakmanschap

Er zijn twee soorten Lourdesgrotten te onderscheiden: de 'vera effigies', die de precieze vorm zo goed mogelijk trachten na te maken, en de fantasiegrotten oftewel de vrije kopieën. Er is diversiteit qua afmetingen: grotten als exacte kopie; op schaal gemaakt (meestal 1:4); of in miniatuur. Veelvuldig wordt er beweerd dat een architect speciaal naar Lourdes is gegaan om de maten op te nemen. Dit valt echter te betwijfelen, zeker na het inzetten van de devotie-hausse. Wellicht een leuk uitstapje, maar de maten kon men gewoonweg opvragen bij het bureau van het

Bezinning

Deze foto: In de tuin van de familie Diepen aan de Korvelseweg in Tilburg. Foto uit 1935. Onder: In de tuin van het Liefdegesticht in Woensel stond een Lourdesgrot, gebouwd tussen 1908 en 1912, afgebroken in 1980. Opvallend is de gespiegelde voorstelling, met Maria links en Bernadette rechts. Foto uit 1913.

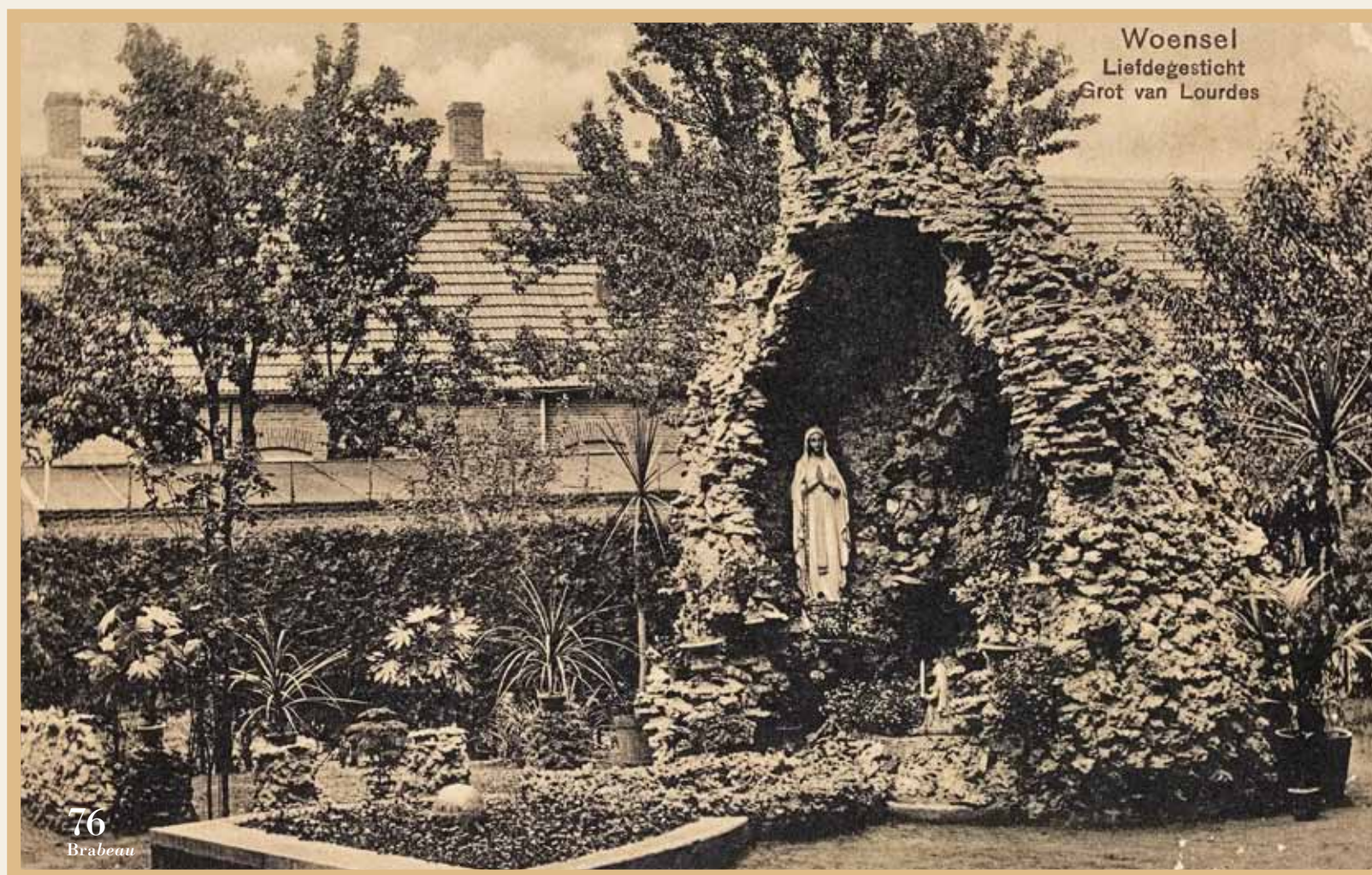
Waar?

De website www.lourdersgrotten.nl inventariseerde alle exemplaren in Nederland. Op een interactieve kaart staan particuliere, niet-particuliere en verdwenen grotten overzichtelijk aangegeven mét achtergrondinformatie.

Het bleef extreem moeilijk om de plooiën, scheuren en

kieren, gaten en openingen in de rotsen na te bootsen

'Oeuvre du Roc' in Lourdes. Ondanks de uitvinding van gewapend beton bleef het extreem moeilijk om de plooiën, scheuren en kieren, gaten en openingen in de rotsen in de massa weer te geven. Ook werden grotten opgetrokken uit materialen als mergel, tufsteen, sintels, keien, breuk-, mond- of baksteen. De techniek van het rotseren of rocailleren van Lourdesgrotten vereiste gedegen vakmanschap. Het cement rustiekatelier van de familie Janssens uit het Belgische Wesmeerbeek heeft veel Lourdesgrotten in Noord-Brabant gemaakt. Dit geldt ook voor P. Verbraak uit Tilburg van Kunstatelier Sint-Lucas.

Linksboven: Twee dames en een jongen bij een miniatuurgrotje in de voortuin van een huis aan de Raadhuisstraat in Roosendaal. Foto uit 1910, Collectie West-Brabants Archief. Rechtsboven: Mini-boekje als souvenir (uit privécollectie), waarin de 18 verschijningen beschreven worden. Linksonder: In de tuin van het meisjesspensionaat Sint Leonardus te Oss. Links en rechts van het Mariabeeld hangen tekstbanieren. Foto uit 1910.

Een plek voor bezinning

De Lourdesgrot komt voor in de tuin bij de kerk of op de begraafplaats, maar ook binnen in de kerk, zoals in de OLV van Lourdeskerk in de Eindhovense wijk Vlokhoven. Menige kloostertuin heeft er een in groot of klein formaat. Soms tref je een Mariagrotje aan in de tuin van een onderwijsgebouw, internaat of ziekenhuis. In veel processieparken is de Lourdesgrot opgenomen in het beeldprogramma, onder andere in Katwijk aan de Maas, Sint-Willibrord, Nijhoven, Mariahout, Ommel en Weebosch in Bergeijk. Particulieren plaatsten een miniatuurvariant in de voor- of achtertuin. Het grotje werd uiteraard goed verzorgd en van extra bloemen voorzien tijdens de bijpassende devotiedagen. Een luxe exemplaar tref je mondjesmaat aan in interieurs. In de bossen van Alphen en Riel bevinden zich nog steeds bescheiden grotjes, opgetrokken uit stenen en/of zwerfkeien. Uit dankbaarheid voor het feit dat er in de oorlogsjaren geen oorlogsslachtoffers uit Baarschot zijn gevallen, is na de Tweede Wereldoorlog een grotje gebouwd met zwerfkeien uit Landgoed De Utrecht. Tot de dag van vandaag is het een plaats van herdenking. **Bb**

